

den doop nog
het doopende
mbten.

K. S.

artikelen ge-
oord „genade“
van zijn onder-

het Oude
met gebod,
lijk ook ge-

rof. Hepp hier
geval het onze
Het verbaast
van 18 Maart
es noodig acht.
ng met „pole-
ijs, dat bouwen
en het zou ons
reeren aan de
iet het gevoel
geleverd wordt.
ven van reeds
arlijk is.

K. S.

ken Deputaten
gen onzer mili-
en.

Gereformeerde
s mee, dat op
tingent dienst-
e wapenen zal

jonge mannen
(zoo mogelijk
van Pro Rege)
God van hun

les Woords om
n het openbaar
ok den Christe-
l op te dragen.

D. S.
NNEN, Praeses.
Scriba.

WEEK
uur.

gelijken geest
streven naar
er? Het aan-
ling niet over-
szins durven
eelt dergelijke
ldt de spreuk
r kan worden
t, eene betere,
reekomstige,
gebouw, dat
nder tot stand
zich tegen de
uit vrees voor
moet z.i. „met
trekking naar
testeerd.“¹⁾

„Het Regt der
tzelfde: „Geen
rijzing eener
ning van ver-
e belangen nul
dit opzigt, kan
vertuiging, dat
teld ook uit
ehartiging van
e even onver-
afwijkers der
uitwerpen. „Is
lijk ware) om
die de kerk-
iden, te doen?
vending der
wijdering regt

in deze jaren?
t telkens weer.
het wezen, het
Onder al de
neeringen en
ke besturen en
n evangelie in
Kerk „is het
stenen... koel
ben.“⁴⁾ Vooral
uld. Zij waar-

schuwden niet op den man af. Zij erkenden ver-
stoorders der kudde als mede-arbeiders. Zij leef-
den in de beste verstandhouding met hen, die de
Apostel wolven noemt. Die onrechtmatige ver-
draagzaamheid heeft het meeste nadeel berok-
kend.⁵⁾ Ontroerend is Groens hartstochtelijk be-
toog voor de eere, de heilichheid, het recht en de
gehoorzaamheid der kerk. Met al de kracht van
zijn groot geloof en geweldig kunnen heeft hij ge-
streden, opdat Gods volk weer Gods kerk zou
zien.⁶⁾

De groote tegenstandster van Groen in dezen
strijd was de ethisch-irenische richting. Wat
heeft Groen onder de tegenwerking van deze groep
onnoemelijk veel geleden. De irenische houding
kwam altijd het modernisme ten goede. Ze werd
de systematisering en idealisering van flauwe-
heid en vadsigheid en werkeloosheid. Iedere po-
ging tot kerkherstel werd juist door de irenischen
gesmoord.⁷⁾

Als Bronsveld in 1869 de leus aanheft: „Hervor-
ming van binnen naar buiten; eerst het leven,
dan de richting; eerst het hart en dan de
hand; eerst kerkbewustzijn en daarna kerk-
herstel“, dan antwoordt Groen weemoedig:
„Gulden tegenstellingen inderdaad; maar in hoe
ver staan ze, met de geschiedenis onzer kerk,
sedert 1816, in verband? Ontbrak het ten eenen-
male aan kerkbewustzijn? Is niet, sedert 1816,
een ontwakend kerkbewustzijn (kiem van
kerkherstel) aanwijsbaar, telkenmale, vooral
ook door de slapheld of vermeende wijsheid van
laodiceïsme en orthodoxophobie ge-
smoord?“⁸⁾

Zoolang het kerkelijk besef ontbrak, zoolang de
geloovigen het wezen en het recht der kerk niet
verstonden, durfde Groen de omzetting of verwij-
dering van de onwettige organisatie niet vragen.
Maar Groen zat niet stil, hij worstelde voort-
durend om de oogen zijner medegeloovigen te ope-
nen voor de heilichheid, den eigen aard, de re-
chten der Kerk. Hij werkte voortdurend om het be-
sef te verhelderen, dat het synodale bewind een
aanranding was van de heerschappij van den
Koning der Kerk.

Langzamerhand groeit dit besef, vooral ook door
den stijgenden invloed van het modernisme en de
toenemende brutaliteit van die predikanten, die
het Evangelie van Jezus Christus aanrandden. En
naarmate de Kerk meer gehoord wordt, wordt
Groens agitatie krachtiger.

Als hij in 1855 zijn kerkelijke actie van de
laatste vijf jaren overziet, geeft Groen de volgende
samenvatting van zijn wenschen: „de Hervormde
Kerk moet worden geëmancipeerd; de Her-
vormde Kerk moet worden vrijgemaakt van
het juk waaronder de zamenspanning van
politiek en kerkelijk liberalisme haar
gebragt heeft.“⁹⁾

Het jaar 1864 is in Groens kerkelijke worsteling
een tijd geweest van groote spanning.

In Den Haag is de beruchte Dr Zaalberg predi-
kant geworden. Hij bracht het Modernisme op
den kansel zoo consequent en naakt mogelijk. Zijn
preeken en spreken en schrijven was niet slechts
„bestrijding, maar verguizing, geen verloochening,
maar bespotting van den Christus, van zijn
persoon, zijn werk, zijn woord“. Het was een
mishandeling van den Heer „soortgelijk aan die
welke Hij van de krijgsknechten ondergaan heeft“. En dat geschiedde onder de verantwoordelijkheid
der ouderlingen.¹⁰⁾

Geweldig was de beroering in 's Gravenhage en
door heel het land. De geloovige Gemeente vroeg
sidderend: „is er nog een Gereformeerde, een Pro-
testantsche, is er nog een Christelijke Kerk. —
Heeft de Gemeente geenerlei regt? de leervrij-
heid geenerlei grens? de belofte, bij de aan-
vaarding van het leeraarsambt afgelegd, geenerlei
kracht? Is er dan geenerlei godslastering
die, met beroep op de consciëntie der Ge-
meente, door haar opzieners behoort te worden
gestuit?“¹¹⁾

Op deze vragen antwoordt Groen zoo beslist
mogelijk: ja er is een recht der Gemeente, er is
een grens aan de leervrijheid! De Kerk leeft nog
in het Kerkgenootschap. En ze moet nu handelen.
In de zaak-Zaalberg concentreert zich de strijd
van jaren, komt zij in volle klaarheid voor het
besef der Gemeente. Een energiek handhaven van
het recht der Kerk zou een keerpunt ten goede
kunnen zijn.¹²⁾

Wat dan gebeuren moest?

„Onverwijld schorsing en kennisgeving
aan hooger kerkbestuur. Iedereen, vriend en vij-
and, zelfs de meest felle wederpartijder, zou ge-
zegd of gevoeld hebben dat is regt!“

En daarna?

Ik onderstel bij den kerkeraad, indien ze den

5) Idem, p. 83 v.v.

6) Vooral in zijn kerkelijk hoofdwerk: *Het Regt der Her-
vormde Gezindheid*.

7) Men leze het belangrijke en ontroerende requisitoir in
Natuurlijk of Ongeijnd?, p. 7 v.v.

8) *Ned. Ged.*, I, p. 156.

9) *Narede enz.*, p. 59/60.

10) *Is er geen oorzaak?*, p. 17.

11) Idem, p. 7.

12) *Confessioneel af Reglementair?*, p. 1 v.v.

eersten stap op den weg der pligbetrachting ge-
daan had, ook daarna, eenig besef van eigen roe-
ping, eenig gevoel van eigen waardigheid en kracht.
Alle berekening vervalt, ook wanneer een kerke-
raad, zoodra het vijandelijke vuur geopend is, op
vrede, met overgaaf van het toevertrouwde pand
bedacht is. Maar, wanneer ik vredelievendheid van
dergelijken aard, wanneer ik lafhartig terugdein-
zen voor een onchristelijk bevel van eene zooge-
naamde Synode, in den grond regeringscollegie,
niet als mogelijk aanneem, wat zou dan op moed-
betoon gevolgd zijn?... Over het gansche land
zou eene warmte van belangstelling zich hebben
geopenbaard, onvermijdelijk, wanneer in een al-
gemeenen strijd de eindbeslissing genaakt, en lan-
ger uitstel eener regeling naar regt en waarheid
ongerijmd wordt. Eén daad, waarin het lang weer-
sproken beginsel werd uitgesproken en gehand-
haafd, zou aldus het begin van het einde geweest
zijn. De vrijheid eener Christelijke Gemeente ter
pligbetrachting zou over den geestverdoovenden
synodalen toestel onder dankbare blijdschap van
elk die het Evangelie lief heeft, de overhand heb-
ben behaald.¹³⁾

Openlijk roept Groen hier op tot ongehoorzaam-
heid aan en verzet tegen het Synodaal bestuur.

„Geen kerkelijke organisatie kan een kerke-
raad ontheffen van de verplichting (!) om eene,
volgens het levensbeginsel der gemeente, godlaster-
lijke prediking onverwijld te beletten“, schrijft
Groen in 1866.¹⁴⁾ Als de taak van de in 1864 op-
gerichte Confessioneele Vereeniging ziet
Groen, na den ongelukkigen afloop van het inci-
dent-Zaalberg, „onderling overleg, ter verbre-
king van kerkgemeenschap met eene anti-chris-
telijke rigting ter kerkregtelijke uitdrij-
ving der Modernen“. ¹⁵⁾

En toen in 1868 het conflict met Zaalberg op-
nieuw acuut werd, gaf Groen het advies, „dat de
Kerkeraad aan de Synode moet verklaren geen
persoon op den kansel te kunnen toelaten die zich,
door zijn lastertaal, buiten de gemeenschap der
christelijke kerk gesteld heeft. Hier althans geldt
het non possumus. Dit woord: „Ik kan niet
anders, God helpe mij!“ in den zin en geest van
Luther, al is het dan ook met vrij wat minder
gevaar, uitgesproken, zou een daad zijn, een begin
der... agitatie, ter verbreking van den regle-
mentairen tovercirkel, die telkens meer de
gemeente onder de slavernij van het ongeloof
brengt.“¹⁶⁾

Ongetwijfeld kan men, naar Groens oordeel, nau-
welijks te behoedzaam, te schoorvoetend zijn in
het aanwenden der kerkelijke tucht. Vooral het
diepe verval der kerk eischt wel eene schier on-
gerijmde zachtmoedigheid. Maar er zijn toestan-
den zoo ongerijmd, zoo onverdragelijk, dat daar-
aan een einde moet worden gemaakt.

Toestanden waarin men, door lijdelijk te blijven,
medepligtig wordt. „Nog langer pligtverzuim (in
1868) van hetgeen, reeds in 1864, had moeten
plaats hebben, zou in dit exceptioneel geval
onverantwoordelijk zijn. Immers is de bestrijding
van alle geopenbaarde waarheid met eene voor de
kerk zoo beleedigende en tevens uitdagende felheid
geschied, dat niet-toepassing van het beginsel aan
prijsgeving van het beginsel en, voor zoo ver
‘van den Kerkeraad afhangt, aan vernietiging
van de Kerk zou gelijk staan.“¹⁷⁾

Helaas de niet-toepassing werd een feit en
bleef een feit.

H.

C. V.

13) Idem, p. 3/4.

14) *Parlement. Stud. en Schetsen*, XIII p. 12; XVII, p. 21.

15) Idem, XV, p. 32; XVII, p. 21.

16) *Bijdrage voor Kerkgemeentelijk Overleg*, p. 1.

17) Idem, p. 12; vgl.: *Is er geen oorzaak?*, p. 7.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Reactie op „Moskou“.

In weinige weken is het gelaat der wereld in-
grijpend gewijzigd. De processen, welke deze ver-
andering veroorzaakten, werken echter sedert
langen tijd.

Eén daarvan is dat der toenadering tusschen
Frankrijk en Rusland. Autoriteiten als Herriot
hadden in lyrische bewoordingen de ontwikkeling
der Sovjet-Republiek verheerlijkt; de marxistische
pers hield niet op met de deugden der bolsjewis-
tische samenleving te roemen; niet alleen commu-
nisten, maar ook leiders der „Tweede Internatio-
nale“ propageerden met kracht de gedachte, dat
alleen de aaneensluiting „aller proletariërs“ den
wereldvrede zou verzekeren. Zoo werd het groei-
proces, hetwelk de beide genoemde landen dichter
bij elkander bracht, voortdurend gevoed. Zijn
eerste vrucht was een officieel verbond; daarna
volgde die van het „volksfront“.

Hoort André Gide den lof zingen: „Een ex-
periment zonder weerga werd in Sovjet-Rusland
beproeft, dat ons het hart van hoop deed zwellen
en waarvan wij een onmetelijken vooruitgang ver-
wachten, een geestdrift, welke in staat was om

Avondmaal.

‘t Is Avondmaal geweest en ik heb aangezeten...

Ik durfde niet; maar Hij gebod. —
Ik stamelde: „Zie op mijn zondig leven!“
Hij sprak: „Zie op Mijn dood!“

‘t Is Avondmaal geweest en ik heb aangezeten:
Gebogen ‘thoofd, het hart bezwaard
met looden last van lusten, die verweten:
Aanzitten ben ‘k niet waard. —

‘t Is Avondmaal geweest en ik heb aangezeten.
Ik zag Gods liefde oneindig groot:
„Ik stierf voor u, betaalde al uw schulden:
Verkondig gij Mijn dood!“

‘t Is Avondmaal geweest. Het leven gaat weer
Ik durf het haast niet in te gaan: [verder.
Dienzelfden dag weer deed ik zooveel zonden...
„Heer, neemt Gij toch mij aan?“

‘t Is Avondmaal geweest. Ik wil niet twijflend
Gij hebt mij van den dood gered. [klagen:
Leer mij, o Vader, naar Uw wil te vragen
Te leven naar Uw wet.

E.

C. P.

de geheele menschheid mee te slapen... In onze
harten en in onze geesten verbonden wij de toe-
komst der cultuur geheel en al met het roemrijke
lot der Sovjet-Unie...

En tallozen namen die lofspraak over, niet
alleen in Frankrijk, ook in Spanje, ook in Eng-
land, ook in ons land. „Vrienden der Sovjet-Unie“
noemden zij zich. Wie het waagde kwaad te
spreken van dat „land der belofte“, werd als
reactionnair en fascist gebrandmerkt. Een deel
der wereld kwam diep onder den indruk van al
die hulde.

Totdat de berechting van menschen als Zinovjev
en Kamenef en zoovele andere z.g. Trotzkyisten
de betoovering verbrak. De oogen van velen gin-
gen open; talrijke vrienden kwamen, bitter teleur-
gesteld, haastig terug van den weg, die naar Mos-
kou leidt. Onder hen ook Gide.

Het kwaad was echter intusschen gesticht!
Wel vertraagde in verschillende landen de volks-
frontbeweging, maar in Frankrijk bezat zij reeds
een zoo groote hoeveelheid energie, dat zij niet
meer tot stilstand gebracht kon worden. De ge-
volgen bleven niet uit; in weinige maanden tijds
was het eens zoo machtige en rijke Frankrijk ver-
armd, verdeeld, machteloos. Terwijl zich in Europa
veranderingen voltrokken, waarvan de beteekenis
nog niet te overzien is, teisterden revolutionaire
stakingen het land, werd het gezag op alle wijzen
ondermijnd, en gingen onverantwoordelijke leiders
voort met het zaaien van wantrouwen en haat.

Ondanks de lessen, welke Moskou aan de
wereld gegeven had, werden ernstige pogingen
gedaan om de communistische partij en de socia-
listische tot één groote groep samen te smelten,
verraste een deel van het bestuur van het I. V. V.,
waaronder Jouhaux, de aangesloten vereeni-
gingen met een voorstel tot opneming van het
bolsjewistisch vakverbond. Een voorstel, dat hier
en daar warm onthaal vond, maar tenslotte ver-
worpen werd, omdat de Moscovische machthebbers
al te duidelijk hun ware bedoelingen lieten merken.

Steeds blijkt hoe weinig ernstig de critiek op
het bolsjewistische Rusland in verschillende krin-
gen is. Voor een oogenblik zijn de menschen
geschokt; als het geluid der schoten, die Stalins
vroegere medestrijders vellen, weggestorven is, her-
vallen zij echter hun pogingen tot toenadering.

Zal nu het laatste proces daarin verandering
brengen?

Hoort Léon Blum, de man van het volks-
front, nu weer minister-president, klagen!

„Ik geloof“, zoo schrijft hij in de „Populaire“,
„aan de noodzakelijkheid van het Volksfront in
Frankrijk. Ik geloof aan de noodzakelijkheid, of,
beter nog, aan den dwang, door de geschiedenis
opgelegd aan het proletariaat, om zich te vere-
enigen. Ik geloof, dat het verbond van
Frankrijk met Sovjet-Rusland een van de voor-
waarden is voor het evenwicht
en dientengevolge van den vrede, in
Europa. Ik geloof, dat zoo lang de as Berlijn-
Rome-Tokio bestaat, het belang van den vrede
boven het Fransch-Russische verdrag de toenade-
ring eischt tusschen Rusland en de groote Angel-
saksische democratiën: Groot-Britannië en de
Vereenigde Staten. Juist omdat op al deze punten
mijn overtuiging vast staat, maakt het proces van
Moskou mij wanhopig, zou het mij bijna ver-
bijsterven.“

„Het proces van Moskou brengt verwarring in
het Volksfront. Het dwarsboomt het werk voor de
eenheid. Het brengt koren op den molen van de
nationale en de internationale reactie bij haar
campagne tegen het Fransch-Russische verdrag.
Het wekt in de Britsche en de Amerikaansche
democratiën een haard van tegenstand tegen toe-
nadering tot Sovjet-Rusland; het verlamt, mis-
schien voor langen tijd, de roeping van Frankrijk,
om de bemiddelaar te zijn tusschen de natien“.